

Suuren paaston valmistusviikot. Tuomiosunnuntain jälkeisen viikon torstai.

Päivän epistola

(Juud. 11 – 24)

”Voi heitä! He ovat lähteneet Kainin tielle, palkan toivossa he ovat harhautuneet Bileamin jäljille, ja Korahin tavoin he ovat kapinoinnillaan hankkineet itselleen tuhon. Nämä ihmiset ovat häpeätahroja teidän rakkaudenaterioillanne, kun he mässäilevät mistään piittaamatta. He ovat paimenia, jotka huolehtivat vain itsestään. He ovat pilviä, jotka tuuli vie ja jotka eivät vettä anna, puita, jotka syksyllä eivät kannu hedelmää, kahdesti kuolleita, juuriltaan repäistyjä, pärskyviä meren aaltoja, joiden vaahtoharjana on heidän häpeänsä, radaltaan harhautuneita tähtiä, joille ikuisiksi ajoiksi on varattuna synkin pimeys. Heistä on myös ennustanut Henok, Aadamista seitsemäs: ”Katso, Herra tulee pyhiensä tuhatlukuisen joukon kanssa ja panee jokaisen tuomiolle. Hän rankaisee kaikkia jumalattomia jokaisesta teosta, jonka he jumalattomuudessaan ovat tehneet, ja kaikista julkeista puheista, joita nuo jumalattomat syntiset ovat häntä vastaan puhuneet.” Nuo ihmiset ovat osaansa tyytymättömiä valittelijoita, jotka elävät himojensa vallassa. Heidän puheensa ovat suureellisia, ja omaa etuaan tavoitellen he mielistelevät ihmisiä. Rakkaat ystävät! Muistakaa te, mitä Herramme Jeesuksen Kristuksen apostolit ovat ennalta puhuneet. Hehän sanoivat teille, että lopun aikoina tulee pilkkaajia, jotka elävät jumalattomien himojensa vallassa. Nämä luokittelevat ihmisiä, vaikka itse ovat ajatuksiltaan maallisia, Henkeä vailla. Rakkaat ystävät, rakentakaa te edelleen elämääne pyhimmän uskonne perustalle, Pyhässä Hengessä rukoillen. Pysykää Jumalan rakkaudessa ja odottakaa, että Herramme Jeesus Kristus armossaan johtaa meidät iankaikkiseen elämään. Armahtakaa niitä, jotka epäilevät. Pelastakaa ne, jotka voitte, temmatkaa heidät tulesta! Toisia taas säälikää kavahtaen heitä, inhotkaa jopa heidän ruumiinsa tahraamaa vaatetta. Hänen, jolla on voima varjella teidät lankeamasta ja riemun vallitessa asettaa teidät tahrattomina kirkkautensa eteen, ainoan Jumalan, hänen, joka on pelastanut meidät Jeesuksen Kristuksen, meidän Herramme kautta, hänen on kirkkaus, korkeus, voima ja valta, ennen aikojen alkua, nyt ja ikuisesti. Amen.

”Voi heitä” tarkoittaa väärää opettajia, joita odottaa rangaistus. Heitä verrataan kolmeen Vanhan testamentin syntiseen: Kainiin, Bileamiin ja Korahiin. Kain ei perinteen mukaan hyväksynyt Jumalan oikeaa tuomiota (kts. 1. Moos. 4: 13: ”Syntini rangaistus on minulle liian raskas kantaa” ymmärretään niin, että Kain kiistää Jumalan antaman rangaistuksen kovuuden). Bileam oli valmis kiroamaan Israelin rahakorvausta vastaan (4. Moos. 22 – 24, 31: 16) ja Korah kapinoi Moosesta (Jumalaa) vastaan (4. Moos. 16).

Nämä harhaoppiset ovat ”häpeätahroja”, jotka saastuttavat yhteisön. Tekstissä mainittu ”rakkaudenateria” voi merkitä kahta eri asiaa. Todennäköisesti kyse on varhaisesta kristillisestä tavasta, jossa aterian yhteydessä toimitettiin ehtoollisen sakramentti, kuten Jeesus itse sen toimitti viimeisellä ateriallaan. Myöhemmin, ensimmäisen vuosisadan lopulta alkaen, ehtoollinen erkani aterialta nykyisen kaltaiseksi jumalanpalvelukseksi ja rakkauden ateria oli sen jälkeen. Ateriaan luonteeseen kuului keskinäinen yhteys ja köyhien auttaminen. Mainintoja näistä aterioista löytyy niin Uudesta testamentista kuin kirkon varhaisesta kirjallisuudesta (Ap.t. 2: 42; 1. Kor. 11: 17 – 29; 2. Piet. 2: 13; Ignatios Smyrnalaisille 7: 1). Nyt nämä harhaoppiset väheksyivät yhteisön pyhyyttä ja yhtenäisyyttä ajatellen vain itseään. He eivät tuota mitään hyvää (”hedelmättömiä”) ja toimivat järjettömästi (”rajuja meren aaltoja”).

Juudaan kirje käyttää paljon Vanhan testamentin apokryfistä 1. Eenokin kirjaa (Henok, vrt. 1. Moos. 5: 18 - 24). Siinä kerrotaan (1: 9) kuinka Herra tulee enkelien kanssa tuomitsemaan syntisiä (vrt. myös Mark. 8: 38; 13: 24 – 27). ”Adamista seitsemäs” tarkoittaa seitsemättä sukupolvea (kts. 1. Moos 5: 18 – 23; Luuk. 3: 37 muodossa Henok). Nämä harhaoppiset ovat ”jumalattomia”, niin kuin Juudaan kirje jakeessa 15 kolme kertaa toteaa. Sana jumalaton voidaan tässä ymmärtää myös Jumalaa vastaan kapinoivina ja ilman lakia olevina.

Nämä väärät opettajat ovat tyytymättömiä valittelijoita, jotka elävät himojensa vallassa. He puhuvat suurellisesti ja mielistelevät ihmisiä. He ovat maallisia, vailla Henkeä. Mutta heistä ovat apostolit jo etukäteen varoittaneet.

Kristittyjen apuna on jatkuvasti kasvava usko ja rukous. Kristittyjen tulee pysyä seurakunnan yhteydessä ja elää uskonsa mukaisesti, odottaa Jumalan armoa, armahtaa muita ja koettaa pelastaa kadotukseen matkalla olevia. Harhaoppisia tulee kuitenkin välttää. ”Inhotkaa jopa heidän ruumiinsa tahraamaa vaatetta” viittaa todennäköisesti väärään seksuaaliseen toimintaan liittyviä ihmisiä.

Kirje päättyy Jumalan ylistykseen. Hän voi ”varjella” meitä ”lankeamasta” eli joutumasta harhaoppien valtaan. Näin me pääsemme ”tahrattomina” tuomiolle. Paitsi kirkkautta, joka on perinteinen ilmaisu Jumalan yhteydessä, kirjoittaja mainitsee vielä korkeuden, voiman ja vallan. Tämä Jumalan ylistys on voinut olla varhaisen kirkon jumalanpalveluksissa käyttämä. Nähtävästi ylistyslauselma sisältää asioita, jotka harhaoppiset ovat kiistäneet. Todellinen Jumala on: ”ennen aikojen alkua, nyt ja ikuisesti. Aamen.”

Päivän evankeliumi

(Luuk. 23: 1 – 33, 44 – 56)

”He lähtivät sieltä kaikki yhdessä, veivät Jeesuksen Pilatuksen eteen ja rupesivat esittämään syytöksiä häntä vastaan. He sanoivat: ”Me olemme todenneet, että tämä mies johtaa kansaamme harhaan. Hän kieltää maksamasta veroa keisarille ja väittää olevansa Messias, kuningas.” Pilatus kysyi Jeesukselta: ”Oletko sinä juutalaisten kuningas?” ”Sinäpä sen sanoit”, Jeesus vastasi. Pilatus sanoi ylipapeille ja väkijoukolle: ”En voi havaita tämän miehen syyllistyneen mihinkään rikokseen.” Mutta he pysyivät itsepintaisesti syytöksissään ja sanoivat: ”Hän villitsee kansaa, kulkee opettamassa joka puolella Juudeaa, Galileasta tänne asti.” Tämän kuultuaan Pilatus kysyi, oliko mies galilealainen. Saatuaan tietää, että Jeesus oli Herodeksen hallintoalueelta, hän lähetti Jeesuksen Herodeksen luo, sillä tämänkin oli niinä päivinä Jerusalemissa. Herodes ilahtui kovin nähdessään Jeesuksen, sillä hän oli jo pitkään halunnut tavata hänet. Hän oli kuullut Jeesuksesta ja toivoi, että tämä tekisi hänen nähtensä jonkin ihmeteen. Hän kyseli Jeesukselta kaikenlaista, mutta Jeesus ei vastannut hänelle mitään. Ylipapit ja lainopettajat, jotka olivat paikalla, syyttivät Jeesusta kiivaasti. Herodes ja hänen sotilaansa alkoivat nyt kohdella Jeesusta halveksuvasti. Herodes teki Jeesuksesta pilkkaa puettamalla hänet komeaan pukuun, ja sitten hän lähetti Jeesuksen takaisin Pilatuksen luo. Tuona päivänä Herodeksesta ja Pilatuksesta tuli ystävä; siihen saakka he olivat olleet vihassa keskenään. Pilatus kutsui koolle ylipapit, hallitusmiehet ja kansan ja sanoi heille: ”Te toitte tämän miehen minun eteeni väittäen häntä kansan villitsijäksi. Olen nyt teidän läsnä ollessanne kuulustellut häntä, mutta en ole havainnut hänen syyllistyneen mihinkään, mistä te häntä syytätte. Ei liioin Herodes, sillä hän lähetti miehen takaisin meidän eteemme. Ei hän ole tehnyt mitään, mistä seuraisi kuolemantuomio. Minä päästän hänet vapaaksi, kunhan ensin olen antanut kurittaa häntä.” Hänen näet täytyi aina juhlan aikana päästää heille joku vanki vapaaksi. Silloin kaikki huusivat yhteen ääneen: ”Kuolema sille miehelle! Päästä meille Barabbas!” Barabbas oli kaupungissa puhjenneen mellakan ja murhan tähden vangittu mies. Pilatus vetosi uudestaan heihin, sillä hän halusi vapauttaa Jeesuksen. Mutta he huusivat vastaan ”Ristiinnaulitse, ristiinnaulitse!” Pilatus sanoi heille kolmannen kerran: ”Mitä paha hän sitten on tehnyt? En ole havainnut mitään, minkä vuoksi hänet pitäisi tuomita kuolemaan. Minä päästän hänet vapaaksi, kunhan olen antanut kurittaa häntä.” Mutta he eivät antaneet periksi vaan huusivat yhä kovemmin ja vaativat, että Jeesus oli ristiinnaulittava. Huutonsa voimalla he saivat tahtonsa läpi. Pilatus päätti lopulta suostua heidän vaatimukseensa. Hän vapautti sen miehen, jonka he halusivat – miehen, joka oli vangittu mellakan ja murhan tähden – mutta Jeesuksen hän luovutti heidän valtaansa. Jeesusta lähdettiin viemään. Matkalla sotilaat pysäyttivät Simon -nimisen kyreneläisen miehen, joka oli tulossa kaupunkiin, ja panivat hänet kantamaan ristiä Jeesuksen jäljessä. Mukana seurasi suuri

väkijoukko, myös monia naisia, jotka valittivat ääneen ja itkivät Jeesusta. Mutta Jeesus kääntyi heihin päin ja sanoi: ”Älkää minua itekö, Jerusalemin tyttäret, itekää itseänne ja lapsianne. Tulee aika, jolloin sanotaan: ”Autuaita ovat hedelmättömät, autuaita ne kohdut, jotka eivät ole synnyttäneet, ja rinnat, jotka eivät ole lasta ruokkineet.” Silloin ihmiset sanovat vuorille: ”Kaatukaa meidän päallemme” ja kukkuloille: ”Peittäkää meidät.” Jos näin tehdään vihannalle puulle, mitä tapahtuukaan kuivalle!” Jeesuksen kanssa teloitettavaksi vietiin kaksi muuta miestä, kaksi rikollista. Kun päästiin paikkaan, jota kutsutaan Pääkalloksi, he ristiinnaulitsivat Jeesuksen ja rikolliset, toisen hänen oikealle puolelleen, toisen vasemmalle. Oli jo kuudes tunti. Silloin, keskipäivällä, aurinko pimeni. Pimeys tuli koko maan ylle, ja sitä kesti yhdeksänteen tuntiin saakka. Tempelin väliverho repesi keskeltä kahtia. Ja Jeesus huusi kovalla äänellä: ”Isä, sinun käsiisi minä uskon henkeni.” Tämän sanottuaan hän henkäisi viimeisen kerran. Kun sadanpäällikkö näki, mitä tapahtui, hän antoi Jumalalle kunnian ja sanoi: ”Tämä mies oli todella viaton.” Ja kaikki ne ihmiset, jotka suurin joukoin olivat kerääntyneet katselemaan tätä näytelmää, palasivat tämän nähtyään kaupunkiin rintaansa lyöden. Jeesuksen tuttavat seisoivat kaikki etäämpänä ja seurasivat sieltä tapahtumia. Siellä olivat myös naiset, jotka olivat tulleet Galileasta hänen mukanaan. Muuan neuvoston jäsen, Joosef, joka oli kotoisin juutalaisesta Arimatian kaupungista, ei ollut yhtynyt neuvoston päätökseen eikä osallistunut sen toimiin. Hän oli hyvä ja hurskas mies ja odotti Jumalan valtakuntaa. Joosef meni Pilatuksen puheille ja pyysi Jeesuksen ruumista. Hän otti sen ristiltä, kääri pellavavaatteeseen ja pani kallioon hakattuun hautaan, johon ei vielä ollut haudattu ketään. Oli valmistuspäivä, sapatti oli juuri alkamassa. Naiset, jotka olivat Jeesuksen kanssa tulleet Galileasta, lähtivät Joosefin mukaan. He näkivät, kuinka Jeesuksen ruumis pantiin hautaan. Palattuaan kaupunkiin he hankkivat tuoksuvia öljyjä ja voiteita, mutta sapatin he viettivät levossa lain käskyn mukaan.”

Tämän tekstin lukuohjeet hieman vaihtelevat. Vanha rukous- ja hartauskirja määritteli ensimmäiseksi osaksi jakeet 1 – 34 lainaten kirkkoslaavin- ja venäjänkielisiä ohjeita, missä luetaan jae 34 a. Suomenkielinen alttarievankeliumi lukee jakeen 33 loppuun yhtäpitävästi kreikkalaisen lukutavan kanssa. Kreikankielisessä lukutavassa ei lueta jae 32, joka suomenkielisessä luetaan.

Tässä kertomuksessa Luukas tuo esille Jeesuksen rakkaudellisen uskollisuuden Jumalalle. Viaton vanhurskas kärsii ja viimeiseen hengähdykseensä asti tuo julki Jumalan armon syntisille.

Jeesus vietiin Pilatuksen eteen, jolla oli valta langettaa kuolemantuomio. Pilatukselle ei esitetty mitään uskonnollisia syytteitä Jeesuksesta, sillä roomalainen hallinto ei välittänyt sellaisista väitteistä. Nyt juutalaiset esittivät Jeesusta vastaan väriä, poliittisia syytöksiä. Jeesus ei kuitenkaan

ollut kieltänyt veronmaksua keisarille ja Hänen kuninkuutensa ei ollut poliittista kuninkuutta. Pilatus totesi Jeesuksen syyttömyyden ja kertoi sen ylipapeille ja väkijoukolle. Nähtävästi hän ymmärsi, että syytteet olivat luonteeltaan uskonnollisia ja hän ei ottanut niitä vastaan poliittisina syytteinä.

”Pilatus kysyi Jeesukselta: ”Oletko sinä juutalaisten kuningas?” Jeesuksen vastaus ”Sinä sen sanoit” voidaan ymmärtää kahdella eri tavalla. Se voi olla myötävä vastaus tai sitten se voidaan ymmärtää niin, että Jeesus toteaa Pilatuksen sen sanoneen, koska hänellä on valta näin sanoa. Kreikan kielessä teksti on sama, mutta suullisessa muodossa puheen äänenkorkeuden vaihtelu ja kirjallisessa tekstissä kysymysmerkki paljastaa, kumpi on tekstin merkitys.

Kertomus Jeesuksen lähettämisestä Herodeksen (Herodes Antipas, Herodes Suuren poika) luo on vain Luukkaan evankeliumissa. Jakeessa kahdeksan tuodaan kolme kertaa ilmi, mitä Herodes näki. Hän ei kuitenkaan nähnyt oikein. Näin Luukas laittaa vastakkain näkemisen ilman uskoa sen näkemisen kanssa, minkä usko saa aikaan. Jeesus pysyi vaiti Herodeksen edessä samoin kuin vähän myöhemmin Pilatuksen edessä (vrt. Jes. 53: 7). Tämän vaitiolon perusta on luottamus Jumalaan, joka on uskollinen.

Herodes puetutti Jeesuksen ”komeaan pukuun”. Vanhempi suomennos käyttää sanaa ”loistava”, sitä vanhempi ”valkia”. Komea ei kerro puvun olemusta. Loistava tai valkea ovat lähempänä totuutta. Valkea puku kertoo viattomuudesta tai se voidaan yhdistää siihen, että johonkin tehtävään asetettu ehdokas puettiin valkoiseen. Kumman juutalaiset valitsisivat: Jeesuksen vai Barabbaan?

Uusi oikeusistunto Pilatuksen edessä näyttää asialliselta, mutta lopulta evankeliumin mukaan Pilatus osoittautui pelkuriksi. Pilatus oli kutsunut paikalle ”ylipapit, hallitusmiehet ja kansan”. Tämä kertoo, että voitiin ajatella ”koko Israelin” olevan läsnä. Pilatus tuo puheessaan esille Jeesuksen vangitsemisen, kuulustelun, toisen Herodeksen suorittaman kuulustelun, ja totesi Jeesuksen syyttömäksi. Jae 17, jonka mukaan Pilatuksen ”täytyi aina juhlan aikaa päästää heille joku vanki vapaaksi”, ei ole kaikissa käsikirjoituksissa. Tällaista säännöllistä vapauttamista ei todennäköisesti ole tapahtunut, satunnaiset ovat täysin mahdollisia.

Pilatuksen käsitys Jeesuksen syyttömyydestä oli vakaa, hän yritti kolmeen kertaan vapauttaa Jeesuksen. Kansa halusi vapaaksi Barabbaan. Suomennettuna Barabbas tarkoittaa ”isänsä poika”. Luukas korostaa, että Barabbas ei ollut syytön, hän oli mellakoitsija ja murhamies. Barabbaan vapauttaminen saa uuden näkökulman, kun muistamme Luukkaan aikaisemman tekstin (Luuk. 4: 18

– 19): Siinä Jeesus lukee kirjoituksia, joissa ennalta kerrotaan, että Jumala on lähettänyt Hänet ”julistamaan vangituille vapautusta” (vrt. Jes. 61: 1).

Luukas kertoo, kuinka Herodes ja hänen sotilaansa kohtelivat Jeesusta halveksuvasti. Pilatus sanoo, että hän antaa kurittaa Jeesusta. Mutta Luukas ei kuitenkaan mainitse mitään, millä olisi vahingoitettu Jeesuksen ruumista. Luukas antaa kuvan, että Jeesus kulki kohti ristiä halliten itseään.

Luukas kuvaa juutalaiset huutamassa Jeesukselle kuolemantuomiota. Samalla hän kuitenkin kertoo, että varsinaisen päätöksen olivat tehneet ylipapit, jotka yllyttivät kansaa. Pilatus vapautti Barabbaan, ”mutta Jeesuksen hän luovutti heidän valtaansa”. Luukas totesi, että Pilatus oli todennut Jeesuksen syyttömäksi. ”Luovuttaminen heidän valtaansa” ei ole tuomio. Luukkaan mukaan Rooman valtio ei tuominnut Jeesusta. Näin Rooman laki ja oikeus ei salaa sitä, että Jeesus oli tuova uuden elämän, ylösnousemuksen ja uudistetun Israelin maailmaan.

”Heidän” tarkoittaa ylipappeja ja heidän seurassaan olevia. Nämä lähtivät viemään Jeesusta. Roomalaiset sotilaat olivat mukana, mutta Luukas häivyttää heidän osallisuuttaan. Simon Kyreneläisenkin kohdalla Luukkaan kieli on armollinen. Nimi Simon merkitsee kuuliaista tai hän on kuullut. ”Panivat hänet kantamaan” muistuttaa niitä kertomuksia, joissa Jeesus pani kätensä jonkun päälle parantaakseen hänet. Sotilaiden toiminta tässä yhteydessä myös auttoi Jeesusta. ”Jeesuksen jäljessä” on kielenkäyttöä, kun seurataan Jeesusta opetuslapsena. Kyrenen asutus oli nykyisen Libyan alueella Pohjois-Afrikassa. Todennäköisesti tässä ei kannettu koko ristiä vaan vain sen poikkipuuta.

Jeesusta vietäessä naiset itkivät. Jeesus opettaa tässä katumuksesta: ”itkekää itseänne ja lapsianne”. Jos katumusta ei ole, niin ihmiset tuomitaan. Yleensä lapsia pidetään siunauksena. Jumalan tuomion päivänä tilanne voi olla toinen. Teksti voi viitata myös siihen nälänhätään, joka Israeliin tuli, kun roomalaiset piirittivät Jerusalemiä vuonna 70. Historioitsija Josephuksen mukaan tuolloin syötiin jopa omia lapsia. Lapsen synnyttäneen naisen suru oman lapsen kuollessa on erittäin suuri. Tuomion päivänä ihmiset pyytävät vuoria kaatumaan päälleen ja kukkuloita peittämään heidät (Hoos. 10: 8). Mitä tarkotetaan vihannalla ja kuivalla puulla, on epäselvää, siitä on esitetty hyvin erilaisia tulkintoja. Vihanta puu voi tarkoittaa vanhurskaita. Jos roomalaiset tuhosivat vanhurskaita, niin millainen kohtalo odottaisi niitä, jotka eivät ole vanhurskaita?

Jeesus ristiinnaulittiin kahden rikollisen keskelle. Näin toteutui Jeesuksen profeetta Jesajalta lainaamat sanat, että ”Hänet luettiin rikollisten joukkoon” (Luuk. 22: 37; Jes. 53: 9 - 12). Kaikissa

käsikirjoituksissa ei ole Jeesuksen rukousta: ”Isä, anna heille anteeksi. He eivät tiedä, mitä tekevät.” Sitä kuitenkin pidetään alkuperäiseen tekstiin kuuluvana. Jeesuksen vaatteiden jakaminen arpaa heittämällä toteuttaa psalmin ennustuksen (Ps. 22: 19).

Sekä Aamoksen (Aam. 8: 9) että Joelin (Joel. 3: 4) kirjat sisältävät pimeyden, joka tulee Herran päivänä, tuomion päivänä. Jumalan tuomio pahuutta vastaan ilmenee sekä Jumalan luomassa maailmassa että Jerusalemin temppelissä: ”Temppelin väliverho repesi kahtia.” Tämä väliverho kuvasi sitä eroa, mikä oli Jumalan ja ihmisten välillä. Väliverhon repeäminen merkitsee, että kaikilla ihmisillä on pääsy Jumalan yhteyteen. Useimmissa ortodoksisissa kirkoissa alttarin ja kirkkosalin välillä on verho, joka avataan liturgian alussa osoittaen yhteyden Jumalan ja ihmisten välillä.

”Isä, sinun käsiisi minä uskon henkeni” on lainaus psalmeista (Ps. 31: 6). Siitä kannattaa huomioida, miten jae jatkuu: ”Herra, sinä lunastat minut vapaaksi, sinä uskollinen Jumala”. Jeesus päättää maanpäällisen elämänsä pysyen uskollisena Jumalalle. Hän joi sen maljan, jonka Jumala oli Hänelle valmistanut (Luuk. 22: 42). Hän antoi vapaaehtoisesti henkensä Isän käsiin, sitä ei otettu Häneltä pois. Siinä myös ilmaistaan, että Kristus ei joutunut Tuonelaan odottamaan ylösnousemista. Kristus oli tullut ihmiseksi, jotta Hän voisi nostaa langenneen ihmisluonnon takaisin Jumalan yhteyteen. Nyt Hän vapauttaa ihmisyyden kuoleman otteesta. Nyt ihmisluonto on uudistettu ja pyhitetty. Hän otti meidän syntimme vapauttaakseen meidät synnistä. Hän meni kuolemaan tuhotakseen kuoleman (vrt. 1. Kor. 15: 20 – 28).

Sadanpäällikkö todisti, että Jeesus ”oli todella viaton”. Hän oli nähnyt Jeesuksen antavan vihamiehilleen anteeksi, Hänen uskollisuutensa Jumalalle, sekä Hänen armonsa katuvaan rikollista kohtaan (Luuk. 23: 43). ”Hän antoi kunnian Jumalalle”. Sadanpäämies ei ollut nähnyt Jeesusta tekemässä voimatekoja, mutta hän näki kärsivän Jeesus Nasaretilaisen toiminnan Jeesuksen kuollessa ja uskoi. Sadanpäämiehen sana viaton voidaan ymmärtää kristillisessä merkityksessä vanhurskaaksi.

Luukkaan mukaan ihmiset, jotka olivat läsnä, ymmärsivät osan siitä, mitä tapahtui. Palatessaan kaupunkiin he löivät rintaansa. Tämä on katumuksen merkki (vrt. Luuk. 18: 13 - 14). Luukas kertoo, että ihmiset ymmärsivät, että jotain tapahtui heidän puolestaan. Tekstin taustalla voi olla profeetta Sakarjan kirjan teksti (Sak. 12: 10).

Luukas ei kuvaa opetuslapsia pakenemassa. Hänen mukaansa ”Jeesuksen tuttavat” (opetuslapset) seurasivat tapahtumaa kauempaa. Erikseen Luukas mainitsee siellä olleet Jeesusta seuranneet naiset. Todennäköisesti tämä joukko ymmärsi enemmän tapahtuneesta kuin muut. Mutta hekään eivät ymmärtäneet kaikkea.

Luukkaan mukaan temppelin neuvosto ei ollut yksimielinen, sillä Joosef Arimatilainen oli vastustanut päätöstä. Arimatian kaupungin paikasta on erilaisia teorioita, varmuutta sijainnista ei ole. Joosef odotti Jumalan valtakuntaa. Emme tiedä, ymmärsikö hän, että Jeesus tulisi nousemaan ylös kuolleista. Rakkaudesta Joosef tulee paikalle, tietämättä sitä, että kuollut Jeesus oli tuova hänellekin mahdollisuuden päästä taivasten valtakuntaan. Luukkaan aikana pellavavaate edusti kuolemattomuutta, sillä se sen alkumateriaali, pellava, kasvoi maasta. Nähtävästi ylösnousemuksen toivossa Joosef pukee Jeesuksen pellavavaatteeseen. Jeesusta ei haudata Hänen opetuslapsensa, vaan hurskas neuvoston jäsen Joosef. Myöhemmin Pietari löytää pellavavaatteen haudasta (Luuk. 24: 12).

Jeesusta ei haudata yhteiseen hautaan, vaan uuteen hautakammioon, ”johon ei vielä ollut haudattu ketään”. Tämä sopii Messiaalle. Samalla tässä Hänen syntymisensä kuva, sillä Hän syntyi luolassa (Luuk. 2: 7).

Valmistuspäivä tarkoittaa tässä sapatin aattoa eli perjantaita. ”Sapatti oli juuri alkamassa” paljastaa ajankohdan olevan perjantain iltapäivän loppu, lähelle auringon laskemista. Sapatti alkoi auringon laskettua. Luukas on voinut kirjoittaa tämän ajankohdan kertoakseen ei-juutalaisille lukijoille, miksi hautaamisella oli kiire.

Galileasta lähteneet naiset näkivät hautapaikan. He ennättivät käydä ostamassa ”tuoksuvia öljyjä ja voiteita” voidellakseen Jeesuksen ruumiin, mutta sitten alkoi sapatti. Haudalle meno oli sapattimääräysten vuoksi siirrettävä sapatin jälkeiseen aikaan. Naisilla oli suuri rakkaus Jeesusta kohtaan. Mutta heillä ei ollut täyttä tietoa. Hehän valmistautuivat voitelemaan Jeesuksen tuhoutuvan ruumiin. Luotuaan maailman Jumala lepäsi Sapatin päivän. Samoin Kristus lepää Sapatin päivän uuden luomisen jälkeen. Seuraavana päivänä Hän nousi kuolleista.